

УДК 378.016:159.9

Формування професіоналізму і психологічна підготовка майбутніх фахівців соціономічних професій

Онуфрієва Л.А.

Формування професіоналізму майбутніх фахівців соціономічних професій обумовлює в науковому і викладацькому середовищі необхідність пошуку й обґрунтування шляхів, факторів та умов, які б забезпечили ефективніший вплив психології на професійну підготовку майбутнього випускника. Формування особистості майбутнього фахівця розглядається дослідниками як тривалий і поетапний процес, який забезпечується поєднанням психолого-педагогічного курсу з використанням активних форм навчання, залученням студентів до науково-дослідницької роботи, участю студентів у громадській роботі, що уможливить подолання проблеми психологічної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій.

Ключові слова: психологічна підготовка, професіоналізм, майбутні фахівці соціономічних професій, професійна підготовка, формування особистості, навчання, розвиток, здібності, навички.

Формирование профессионализма будущих специалистов социономических профессий обуславливает в научной и преподавательской среде необходимость поиска и обоснования способов, факторов и условий, которые смогли бы обеспечить более эффективное влияние психологии на профессиональную подготовку будущего выпускника. Формирование личности будущего специалиста рассматривается исследователями как длительный и поэтапный процесс, который обеспечивается соединением психолого-педагогического курса с использованием активных форм обучения, привлечением студентов к научно-исследовательской работе, что будет способствовать преодолению проблемы психологической подготовки будущих специалистов социономических профессий.

Ключевые слова: психологическая подготовка, профессионализм, будущие специалисты социономических профессий, профессиональная подготовка, формирование личности, обучение, развитие, способности, навыки.

Formation of professionalism future professionals sotsionomichnyh professions makes the scientific and teaching environment need to find and study ways, factors and conditions that would ensure the effective influence of psychology on the training of future graduates. The individuality of the future expert considered by scientists as a long and gradual process that provides a combination of psychological and educational courses using active forms of learning, involving students in research work involving students in social work, which will allow to overcome the problem of psychological training of future specialists sotsionomichnyh professions.

Key words: psychological preparation, professionalism, future professionals sotsionomichnyh professions training, identity formation, training, development, abilities, skills.

Постановка проблеми. У наш час гуманізація всіх сфер життя передбачає розкриття творчих можливостей особистості і створення умов для її гармонійного розвитку, формування соціальної активності, відповідальності та професійності. Сьогоднішні надзвичайно складні соціальні умови характеризуються особливою гостротою, постійно відбувається ламка стереотипів, пов'язаних з мотивацією діяльності й особистістю майбутнього фахівця, процесами навчання та виховання загалом. Дослідження нагального питання підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій у нашій країні є одним із основних у педагогічній і психологічній науках. Немає потреби когось переконувати у величезному впливі соціально-культурних змін на якість життя людини.

На думку польських дослідників, особливо істотним є явище, що спостерігається в Польщі (і в інших країнах також), головним чином на зламі XX і XXI століть, яке є результатом системної трансформації після 1989 року, знане як „постмодернізм”, або „епоха пізнього модерну”, для якого характерні відмінні умови життя, а також нездатність пристосування до складної, динамічної та непрозорої дійсності, що диктується вільним ринком.

Головним показником, вважають М. Палюх, Б. Земба, виступає криза ринку праці та відчуття небезпеки, які торкаються практично кожної сфери людського життя без огляду на достатки, походження та соціальну позицію людини.

Наступним новим складником постмодерністського сприйняття дійсності – головним чином через суспільні науки – виступає плюралізм, відправною точкою якого множинність пропозицій (правд, суджень, рішень і т.д.), з яких жодна не виступає важливішою чи, тим паче, домінуючою над іншою. Проте, на мою думку, в постмодернізмі велику загрозу для устрою, спокою, порядку та соціальної безпеки може скласти вплив помітного релятивізму моральних норм, який проявляється в підриві фундаментальних правд та цінностей, а тим самим відкидання традицій, що в результаті призводить до посилення та обумовлюють соціальні патології.

Соціальні цінності, такі як: працьовитість, щирість, надійність, лояльність – деякими особами сприймаються як наївність, недостатній контакт з дійсністю, оскільки навіть у фільмах для дітей, в популярних мультфільмах для малюків представлено героїв казок, які своєю хитрістю, підступністю, лукавістю отримають більше матеріальних благ. Тому існує загроза, що оминаючи моральне виховання з наймолодших поколінь та не створюючи відповідних прикладів для наслідування з боку старших, прокладаємо тим самим шлях до розвитку соціальних дисфункцій, патологічних явищ, які йдуть в розріз з моральними аспектами суспільного життя та появи девіантної поведінки не тільки в окремих осіб, але й навіть цілих груп різноманітних соціумів, особливо меншин [3, с. 18-19].

“Професіоналізм майбутніх фахівців соціономічних професій” концентрує в собі наявність не лише необхідного високого рівня знань у різних галузях наук, а й оволодіння сукупністю професійних знань та навичок як фахівця: формування постійного інтересу до особистості (учня, клієнта, пацієнта

та ін.) і його світогляду, професійного такту та професійної відповідальності. Саме ці риси повинні формуватися у свідомості майбутнього фахівця ще з студентської лави, тому проблема формування професіоналізму майбутніх спеціалістів в умовах ВНЗ є актуальною для сучасних дослідників, на думку яких професійна відповідальність - це інтегральна якість особистості: усвідомлення соціальної значущості своєї діяльності [1]: чітке знання своїх професійних функцій; вимогливість у поєднанні з добродушністю; володіння вміннями і практичними навичками професійної діяльності; ініціатива; самостійність; творче ставлення до справи; чуття професії.

Мета статті – проаналізувати формування професіоналізму і психологічну підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій.

Аналіз наукових досліджень. Теоретичну основу нашого дослідження складають праці, присвячені філософсько-психологічним закономірностям розвитку особистості (М. Бердяєв, В. Вернадський, І. Кант, А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Сковорода, В. Франкл, К. Юнг та ін.); положення теорії особистості і діяльності: принцип системного вивчення особистості й діяльності (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, П. Анохін, О. Брушлинський, Б. Ломов та ін.); концепція діяльнісного опосередкування особистісного розвитку (О. Леонт'єв, С. Максименко, А. Петровський та ін.); положення про сутність та розвиток особистості як суб'єкта власної життєдіяльності (К. Абульханова-Славська, В. Брушлинський, В. Моляко, В. Роменець, Т. Титаренко, Т. Яценко та ін.); теорії діяльності, навчання і розвитку особистості (Б. Ананьєв, О. Леонт'єв, А. Петровський, С. Луценко та ін.); концепції розвитку освіти та організації навчального процесу у вищих навчальних закладах (ВНЗ) (А. Алексюк, В. Андрущенко, С. Архангельський, Є. Барбіна, В. Беспалько, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремін, В. Лозова, В. Лутай, І. Тихонов, Г. Троцько та ін.); положення про гуманізацію професійної освіти (Г. Балл, І. Бех, О. Бодальов, С. Бондаревська, С. Гончаренко, В. Гринькова, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кудін, В. Лутай, В. Онищук, А. Сущенко, Т. Сущенко, Н. Тализіна, Г. Щукіна та ін.); праці, в яких представлено положення особистісно-зорієнтованого підходу та педагогічного супроводу саморозвитку особистості в навчально-виховному процесі (Ш. Амонашвілі, Г. Балл, І. Бех, С. Бондаревська, М. Бітянова, О. Вербицький, Н. Коломінський, Н. Ключова, О. Леонт'єв, В. Лутай, О. Пехота, К. Роджерс, О. Савченко, Т. Чиркова І. Якиманська та ін.); акмеологічний підхід (О. Анісімов, О. Бодальов, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, А. Маркова, А. Ситніков, В. Шадріков та ін.); наукові уявлення про особистість професіонала і закономірності його становлення (В. Бодров, К. Гуревич, Б. Ломов, А. Маркова, В. Шадріков та ін.).

Як свідчить здійснений нами аналіз психолого-педагогічної літератури та досліджень учених, фахова підготовка майбутніх фахівців соціономічних професій і сьогодні залишається, в основному, просто формальною. Формування професіоналізму майбутніх фахівців здійснюється стихійно та детермінується комплексом випадкових факторів, а не цілеспрямованою психолого-педагогічною роботою з майбутніми фахівцями у цій галузі. Дослідження та аналіз цінностей має велике практичне значення для проведення діагностування в цій сфері, є важливим елементом роботи кожного педагога, психолога, соціолога та соціального працівника. Система цінностей індивіда змінює його відношення до різних індивідуальних та суспільних проблем, є напрямком та силою життєвих виборів в усіх існуючих площинах та вимірах людської діяльності. Цінності впливають на стандарти та погляди людей, які в свою чергу визначають їх поведінку. Структура цінностей впливає і на відношення до оточуючої дійсності. Цінності є не єдиним чинником, що визначає людську поведінку, а лишень одним з багатьох. Поведінка, яка здійснюється відповідно до цінностей індивіда, може бути змінена через вплив ситуації. В цій сфері важливою та ключовою проблемою є твердження, що пізнання структури переваг цінностей може, в певній мірі, уможливити передбачення поведінки індивіда та суспільства [10, с.119].

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно тривалим є процес формування у майбутніх фахівців соціономічних професій професійної відповідальності як соціально-педагогічної категорії. Дослідники з Польщі М.Палюх, А.Хорбовський, К.Шмид вважають, що важливим завданням сучасної освіти є усталення в поведінці людини установки готовності прийняття (поважання) культурних, етнічних, релігійно-світоглядних та традиційних відмінностей. Протистояння різноманітним типам небезпеки через превентивну та профілактичну діяльність. Обмеження ксенофобії, стереотипів та різноманітних проявів світоглядного фундаменталізму та віросповідання. Формування розсудливої, критичної та розумної ідентифікації з проблематикою еволюції та основ культури соціального життя, скорочення пізнавальної та емоційної дистанції до власного досвіду та пізнання системи цінностей інших народів [9].

Відсутність чітких рекомендацій щодо проведення занять з фахових дисциплін та організації практичної діяльності з метою підвищення якості формування професійної відповідальності майбутнього фахівця створюють труднощі, що приводять до зниження ефективності педагогічного впливу. Важливим є використання таких методів і засобів навчання, які забезпечують повноцінну участь студента в процесі його професійної підготовки в умовах навчального співробітництва; вироблення студентом власних поглядів на поставлені проблеми і пошук шляхів їх вирішення, формування самостійності; оригінальності мислення. Доречним є використання ігрових методів навчання, психологічних тренінгів, колективних занять у мікрогрупах, практичної роботи в школі та інших методів і форм навчання, що дозволяють їхнім учасникам набувати навичок навчального співробітництва, розкривати індивідуальні можливості кожної особистості, творчо готувати себе до майбутньої професійної діяльності в умовах гуманістично-особистісного підходу у навчанні. З наших досліджень бачимо, що обмеження можливостей розумової діяльності студентів на лекції приводять до низької якості засвоєння навчального матеріалу, зниження рівня активності розумової

спрямованості студентів; лекції забезпечують надійне засвоєння матеріалу тільки на рівні знайомства і репродуктивного рівні, тобто сприйняття інформації про вивчений об'єкт [5, с.105]. Заняття-семинар є синтезом опрацьованої студентами наукової літератури, формування вміння критично оцінювати теоретичні джерела та допомагає у розв'язанні складних питань, що виникають у процесі засвоєння певної теми, в усвідомленні логіки теми, її зв'язку з іншими поняттями й навчальними дисциплінами і темами, але, враховуючи сьогодишню практику навчання у ВНЗ, головним завданням семінарських занять у першу чергу виступає просто перевірка знань, а не розвиток самостійності, оригінальності мислення, уміння знаходити і відстоювати свою власну точку зору. Ігнорування у навчальному процесі використання активних форм і методів не сприяє формуванню й закріпленню у майбутніх випускників професійної відповідальності, а, отже, необхідним у навчальному процесі є використання активних методів навчання і педагогічних ситуацій, завдань, спрямованих на інтенсифікацію фахової професійної підготовки; інтегрування в ній теоретичних знань і практичних умінь, забезпечення творчих умов для реалізації здібностей, розвитку особистості майбутніх фахівців, включення студентів в індивідуальні та колективні форми науково-педагогічної діяльності з поступовим ускладненням її змісту і моделюванням реальної діяльності фахівця, що є обов'язковою запорукою формування професійної відповідальності майбутнього спеціаліста. Для того, щоб студент-майбутній випускник зумів опанувати новітніми освітніми технологіями, які побудовані на діалогічному підході, потрібно суттєво змінити організацію навчально-виховного процесу у ВНЗ. Дослідниця Т. Тітова пропонує поширити арсенал організаційних форм проведення занять, в яких діалогічний метод стає домінуючим, отже, набуватимуть потужності диспути, співбесіди, самоаналіз, "мозкові атаки", моделювання, конструювання, захист творчих проєктів, проблемні та ситуаційні завдання, дидактичний театр, навчання пошуку альтернативних рішень та ін. [8, с.146]. Т.Ткачук зазначає, що часто згасає інтерес до обраної професії ще під час навчання у ВНЗ, а, отже, навіть внутрішньо мотивований вибір майбутньої професії не завжди гарантує успішність професійного самовизначення. Студент повинен упродовж професійної діяльності або в умовах, що максимально наближені до реальних професійних ситуацій, перевірити свої можливості, не сформувавши позитивного відношення до себе як до суб'єкта обраної професійної діяльності. Лише у тих студентів, які під час навчання оволоділи навичками професійної діяльності, спостерігається інтерес і впевненість у виборі майбутньої професії. Таких навичок студенти можуть набути завдяки участі у різних суспільно громадських студентських організаціях, роботі у літніх таборах праці та відпочинку та ін., маючи нагоду перевірити доцільність, обґрунтованість, глибину та дієвість власного вибору професії. Для того, щоб пізнати людину, потрібно дізнатись про систему і структуру її цінностей, які є одними з ключових регуляторів функціонування індивіда. Однак значення їх впливу на поведінку не має постійного характеру. Відомо, що структура цінностей, особливо яскраво, проявляється під час прийняття важливих життєвих рішень [6, с.16].

Досить часто у сучасних ВНЗ можна спостерігати процес відсторонення від залучення студентів до подібних акцій: все рідше можна зустріти студента, який би був членом якогось гуртка, брав би участь у якихось суспільно громадських акціях, добродійних, волонтерських чи у виховних заходах, тому вузькість інтересів майбутнього фахівця є показником його недостатньої спрямованості до професійної діяльності. Різноманітність інтересів сприяє розвитку творчого ставлення, створенню умов для формування соціальної позиції і, відповідно, високого рівня професійної майстерності майбутнього спеціаліста. На нашу думку, одним із основних напрямків формування професійного інтересу у майбутніх фахівців соціономічних професій повинно стати повернення традицій залучення студентів до активної суспільно громадської, добродійної і волонтерської роботи. Науково-педагогічні працівники повинні зробити все для того, щоб сформоване професійне самовизначення й професійний інтерес студентів не згасали і змінювалися лише у позитивному напрямку.

Проблемі формування професіоналізму майбутнього фахівця соціономічних професій в умовах педагогічного процесу приділяється багато уваги українськими вченими та викладачами, які звертають увагу на необхідність використання під час навчального процесу таких методів і засобів навчання, які забезпечать повноправну участь студента в процесі його професійної підготовки в умовах співробітництва, вироблення студентом на основі засвоєного наукового змісту власних поглядів на поставлені проблеми і пошук їхніх рішень, формування самостійності й оригінальності мислення. Організація навчально-виховної роботи повинна передбачати варіативність змісту навчання, певний ступінь його вибору студентом, залучення студентів до активної громадської роботи. Тільки побудований на цих принципах навчальний процес у ВНЗ зможе закріпити в свідомості майбутнього випускника професійну відповідальність, стійкий професійний інтерес та постійне прагнення до власного професійного вдосконалення.

Для майбутніх фахівців соціономічних професій особливої цінності набувають такі якості як самосвідомість, самостійність, сміливість, рішучість, працелюбність, наполегливість, зацікавленість, допитливість, інтуїція, захопленість, гнучкість тощо; і такі вміння, як уміння аналізувати, синтезувати, проводити аналогії і порівняння, уміння сміливо будувати і висловлювати думки, висловлювати одну і ту ж думку в різних мовних формах (мовна варіативність), доносити свої думки до розуміння інших, виділяти в інформації, процесах і явищах суттєві ознаки, узагальнювати і диференціювати предмети і явища, дії і процеси, вчинки і відношення, робити висновки та вибирати найкраще. На думку дослідників, необхідно перевести всю систему навчання з формування репродуктивного мислення на продуктивне, яке засноване на знаннях способів здатності мислити та вміннях користуватися ними реально [3; 94-103]. Завдання формування творчої особистості майбутнього фахівця обумовлюють

певну специфіку залучення студентів до участі студентів не лише в проведенні наукових досліджень, але й у впровадженні отриманих їх результатів у виробництво [3; 97]. На небезпечності збереження в навчальній процесі ВНЗ орієнтації на кінцевість освіти наголошують й такі дослідники, як Н. Комаренко, Л. Таланова, О. Цокор [8, с. 18-19], які зазначають, що стереотипи педагогічної свідомості виражені в орієнтації на вузький професіоналізм, а це призводить до випуску спеціалістів з обмеженим культурним кругозором і примітивним соціальним мисленням, що особливо небезпечно, коли мова йде про педагогічну освіту, тісний зв'язок науково-дослідної роботи студентів з практикою майбутньої роботи, адже саме в процесі практики створюються сприятливі умови для проведення реальних науково-педагогічних досліджень та впровадження отриманих результатів безпосередньо в навчально-виховний процес. Враховуючи специфіку майбутньої діяльності випускників, дослідникам уявляється перспективним, щоб в основу концепції організації науково-дослідної роботи студентів (НДРС) у ВНЗ була покладена її професійно-педагогічна спрямованість. Торкаючись аналізу стану організації НДРС, переконаємось, що на сьогодні чіткої системи в організації творчої підготовки майбутніх фахівців у більшості ВНЗ немає через перевантаження науково-педагогічних працівників навчальними заняттями, відсутність навичок дослідницької роботи студентів, не вистачає необхідної наукової літератури з цього напрямку. Як наслідок у переважній більшості випускників ВНЗ на сьогодні не сформовано установку на самостійну наукову дослідницьку діяльність, не в повному обсязі сформовано професійні дослідницькі вміння, які використовуються безсистемно та нерегулярно. Для розв'язання цих проблем вчені В. Галузинський, М. Євтух пропонують сформулювати теоретичну основу концепції організації НДРС, яка включає такі основні компоненти:

- прагнення навчити всьому і назавжди, засвоєння готових знань, перевантаження навчальних програм конкретним матеріалом, догматизм і формалізм мисленнявикористання особистості викладача лише як засобу передавання і ретранслятора знань, хоча в умовах розвитку засобів масової інформації, персональних комп'ютерів роль викладача як джерела інформації повільно переходить до інформаційних засобів, а на нього залишаються виховні функції, до виконання яких він менше всього готовий у наш час;
- негативне ставлення до творчості, що проявляється в одноманітності ВНЗ, програм, підручників.

Дослідниця О. Турініна вважає, що вирішення завдання розкриття творчих можливостей особистості майбутнього фахівця можливе за умови докорінної перебудови підготовки педагогічних кадрів, суть якої полягає у розширенні аспекту творчої діяльності, а умовою ефективного формування творчихможливостей є розробка і використання у навчанні нових освітніхтехнологій, спрямованих на розвиток особистості майбутнього спеціаліста, його образного просторового мислення і фантазії, на забезпечення режиму найбільшого сприяння для реалізації індивідуальних інтересів, можливостей і здібностей студентів [6, с. 157-159]. У нових технологіях повинна усуватись багатопредметність, за якою студенти змушені одночасно вивчати упродовж семестру 10-12 навчальних дисциплін. На думку дослідниці, важливою умовою формування творчої особистості виступає поєднання психолого-педагогічних знань і психолого-педагогічної практики, використання на заняттях таких прийомів та методів як ділові ігри, дискусії, вирішення проблемних ситуацій. Як вважає дослідниця Н. Шаповалова, проблемне навчання передбачає активне набуття знань, умінь і навичок, їх творче використання, а також розвиток пізнавальної діяльності й розумових здібностей, у ході якого розвивається мислення і пам'ять студентів, їх винахідливість, пошукові здібності [6, с. 190]. Дослідниця наголошує, що проблемне навчання студентів сприяє подоланню суперечностей між ростом інформації і обмеженим строком навчання, сприяє підвищенню якості підготовки спеціалістів як творчих особистостей і його впровадження доцільно поєднувати з інформаційно-пояснювальним методом, де водночас будуть розвиватись репродуктивне і творче мислення, в якому виробляється новий підхід, нова ідея, нова стратегія, проблема розв'язується неординарно, по-новому, одержуються нові неочікувані результати. Лише в цьому випадку можна отримати високу ефективність навчального процесу [6, с.190-191]. Ми вважаємо, щоб змінити існуючий стан підготовки творчої особистості майбутнього фахівця у кращу сторону, необхідно інтенсифікувати навчальний процес, підсилити його привабливість та результативність не лише у відношенні до певної мети, але й до всіх повсякденних форм та методів навчання. Прищеплення студентам цих здебільшого нетрадиційних і складних умінь та навичок потребує певного перегляду системи професійної підготовки, який повинен торкнутися всіх сторін навчально-виховного процесу.

Сучасні дослідники Л.Волинська, Я.Бурлака, Л.Захарова, А.Маркова, В.Семиченко, О.Скрипченко, О.Тарновська, О.Леоненко вказують на недостатнє використання потенціалу дисциплін психолого-педагогічного циклу у формуванні професійної спрямованості майбутнього спеціаліста; на теоретичних аспектах дослідження проблеми професійно-психологічної спрямованості наголошує С. Яремчик. Тому необхідно здійснити пошук та обґрунтування шляхів, факторів та умов, які б забезпечили ефективніший вплив психології на професійну підготовку майбутнього фахівця, активізували у нього стійкий інтерес до психологічних знань та умінь здобувати їх самостійно і застосовувати при вирішенні професійних завдань.

Дослідниця В. Філіппова наголошує на необхідності таких моментів викладання психології у ВНЗ:

- включення психологічної підготовки майбутнього спеціаліста у цілісний психолого-педагогічний комплекс;
- психологія у ВНЗ - структурна єдність теоретичного, методичного і практичного блоків;
- самопізнання власного «Я» студента ВНЗ із розумінням самоцінності [6, с. 166-168].

Сьогодні все більшого значення набуває підхід до формування майбутнього фахівця через розвиток спеціальних здібностей, особистісних якостей, індивідуально-психологічних особливостей. Дослідниця Л. Толстолужська акцентує увагу на вивченні мотивів діяльності та механізмів їх взаємодії як детермінанти психолого-професійної поведінки особистості майбутнього спеціаліста і тому глибокі мотивації потрібно виявляти, вивчати, переводити в усвідомлений план та корегувати ще з студентської пори [6, с. 154-157]. Важливою ланкою у проблемі формування психолого-професійної спрямованості особистості професіонала є становлення його ціннісних орієнтацій, які розглядалась з боку виховання у майбутніх фахівців пріоритетних цінностей дослідниками Р. Скульським, Н. Максимчук, З. Рябікіна.

У працях сучасних вітчизняних учених все частіше спостерігається акцентування уваги на проблемі психологічної підготовки майбутнього фахівця як необхідного компонента його професійної сформованості. Сучасні завдання реформування освіти в Україні та підготовки спеціалістів вимагають формування у студентів у процесі професійної підготовки таких особистісних утворень, що характеризуються усвідомлюваними особистістю домінуючими професійними мотивами, які визначають стійке, активно-дійове, позитивне ставлення особистості до оволодіння психологічними знаннями, навичками, вміннями, до асертивно-педагогічного стилю спілкування у суб'єкт-суб'єктних взаємовідносинах, яке забезпечує ефективність вирішення виховних, освітніх та розвиваючих завдань у майбутній професійній діяльності; робиться висновок про необхідність пошуку та обґрунтування шляхів, факторів та умов, які б забезпечили більш ефективний вплив психології на професійну підготовку майбутнього фахівця, активізували в нього стійкий інтерес до психологічних знань та уміння здобувати їх самостійно і застосовувати при вирішенні професійних завдань [2, с. 749].

Висновки. В умовах сучасної вищої освіти необхідним є формування фахівця нового типу, який гармонійно поєднував би ініціативність і самостійність, професіоналізм і творчість, розвинені загальнолюдські цінності, високий рівень культури і відповідальності. Проте ми досить часто чуємо нарікання на те, що сучасні фахівці позбавлені ініціативності і самостійності, професіоналізму і творчості. Серед недоліків організації навчального процесу у ВНЗ, які є причиною відсутності у їх випускників таких якостей, як професійна відповідальність, стійкий інтерес до професійної діяльності, відповідного фахового світогляду, такту, творчої особистості, ініціативності, прагнення до професійного самовдосконалення, до творчого пошуку, дослідники відзначають стереотипне викладання, яке гальмує запровадження в навчальний процес нових технологій, нетрадиційних форм викладання, досить слабкий рівень застосування проблемних завдань, науково-дослідницької роботи студента, що сприяє формуванню в майбутнього фахівця творчого мислення та професійної відповідальності; обґрунтування необхідності впливу психології на професійну підготовку майбутнього спеціаліста та недостатнє використання її потенціалу в здійсненні цього завдання. Це, в свою чергу, породжує в науковому і викладацькому середовищі необхідність пошуку й обґрунтування шляхів, факторів та умов, які б уможливили ефективніший вплив психології на професійну підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій, активізували у них стійкий інтерес до психологічних знань та уміння здобувати їх самостійно і застосовувати при вирішенні професійних завдань, тобто формували у них професійно-психологічну спрямованість. Отже, формування особистості майбутніх фахівців соціономічних професій розглядається дослідниками як тривалий і поетапний процес, який забезпечується поєднанням педагогічно-психологічного курсу з використанням активних форм навчання, залученням студентів до науково-дослідницької роботи, участю студентів у громадській роботі. Забезпечення навчального процесу цими компонентами є значним кроком на шляху до подолання проблеми становлення особистості майбутніх фахівців соціономічних професій.

Література

1. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості: наук. моногр. / С.Д.Максименко. – К.: КММ, 2006. – 255 с.
2. Онуфрієва Л.А. Проблема психологічної підготовки майбутніх педагогів / Л.А. Онуфрієва. – Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 12. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – С.739-750.
3. Палюх М., Земба Беата А. Людина в небезпечній ситуації. Багатовимірні аспекти соціальних патологій. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. – С. 18-19.
4. Палюх М. Соціальна педагогіка. Людина в системі соціально-виховної діяльності. Вибрані питання / М. Палюх, Л. Хомінська. – Кам'янець-Подільський, 2012. – С.16.
5. Психологія. Збірник наукових праць. Випуск 2 (5). — К.: НПУ, 1999. — 280 с.
6. Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції НПУ ім. М.П. Драгоманова 18-19 жовтня 2000 р. / Укл. П.В. Дмитренко, О.Л. Макаренко. — К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. — Ч. 3. — 244 с.
7. Слостенин В.А. Профессиональная деятельность и личность педагога / В.А.Слостенин // Педагогическое образование и наука. – 2000. – №1. – С. 37-38.
8. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол.: Н.В.Гузій (відп. ред.) та ін. — К.: УДПУ, 1997. — 319 с.
9. Paluch M., Horbowski A., Szmyd K., Kultura elementem nowej strategii edukacyjnej. Rozprawy i szkice, Kraków 1999.
10. Paluch M., Pedagogiczne i psychologiczno-społeczne aspekty integracji Polski z Unią Europejską. Analiza wartości i postaw. Sanok 2007. – С.119.